

Ročník 2018

SBÍRKA ZÁKONŮ

ČESKÁ REPUBLIKA

Částka 131

Rozeslána dne 15. listopadu 2018

Cena Kč 33,–

O B S A H:

260. Sdělení Ústavního soudu o přijetí stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 16. října 2018 sp. zn. Pl. ÚS-st. 48/18 k problematice užívání společné věci podílovým spoluvlastníkem nad rozsah odpovídající jeho spoluvlastnickému podílu bez právního důvodu
-

260**S D Ě L E N Í****Ústavního soudu**

Plénium Ústavního soudu přijalo pod sp. zn. Pl. ÚS-st. 48/18 dne 16. října 2018 ve složení předseda soudu Pavel Rychetský, soudkyně a soudci Ludvík David, Jaroslav Fenyk, Josef Fiala (soudce zpravodaj), Jan Filip, Jaromír Jirsa, Tomáš Lichovnik, Vladimír Sládeček, Radovan Suchánek, Kateřina Šimáčková, Vojtěch Šimíček, Milada Tomková a David Uhlíř na návrh III. senátu Ústavního soudu podle § 23 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve věci právního názoru Ústavního soudu obsaženého v nález ze dne 22. února 2006 sp. zn. II. ÚS 471/05 (N 43/40 SbNU 355),

toto stanovisko:

I. Právo každého z podílových spoluvlastníků užívat společnou věc je omezeno stejným právem ostatních spoluvlastníků užívat společnou věc podle velikosti podílu.

II. Užívá-li podílový spoluvlastník společnou věc bez právního důvodu nad rozsah odpovídající jeho spoluvlastnickému podílu, zasahuje do práva vlastnit majetek ostatních spoluvlastníků chráněného čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a vzniká mu na jejich úkor bezdůvodné obohacení.

Odůvodnění**I.**

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) se stěžovatelky Anita Veselíc a Irene Schmitt, obě zastoupené JUDr. Ivem Koulou, advokátem, se sídlem Krupská 28/30, Teplice, domáhají zrušení rozsudku Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) ze dne 31. 1. 2017 č. j. 12 Co 363/2016-106. Stěžovatelky tvrdí, že napadeným rozsudkem bylo porušeno jejich právo na soudní ochranu zakotvené v čl. 90 Ústavy a v čl. 36 odst. 1 Listiny práv (správně „Listiny základních práv a svobod“, dále jen „Listina“), právo na ochranu vlastnického práva dle čl. 11 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Ústavní stížnost je vedena pod sp. zn. III. ÚS 1030/17.

2. Z ústavní stížnosti, z přiložených rozhodnutí a z usnesení Nejvyššího soudu (přístupného na www.nsoud.cz) se podává, že v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 5 (dále jen „obvodní soud“) se obě stěžovatelky žalobou domáhaly vůči žalované (v řízení o ústavní stížnosti v postavení vedlejší účastnice) peněžitého plnění z „důvodu práva na náhradu za neužívání společných nemovitých věcí“ za dobu od 1. 1. 2013 do 30. 4. 2016. Mezi spoluvlastnicemi byla ve věci nesporná výše podílů na společných nemovitostech i to, že společné nemovitosti od roku 1994 užívá výlučně vedlejší účastnice. V průběhu řízení vznesla vedlejší účastnice námitku promlčení vymáhaného nároku s poukazem na judikaturu Nejvyššího soudu s tím, že vymáhaný nárok je bezdůvodným obohacením, pro jehož vydání je zákonem stanovena dvouletá promlčecí lhůta. Stěžovatelky argumentovaly judikaturou Ústavního soudu s tvrzením, že vymáhaný nárok je majetkovým právem, jež se promlčuje v obecné tříleté promlčecí lhůtě.

3. Obvodní soud se přiklonil k argumentaci stěžovatelek a rozsudkem ze dne 30. 5. 2016 č. j. 18 C 22/2016-76 jejich žalobě v plném rozsahu vyhověl. Uložil vedlejší účastnici povinnost zaplatit první stěžovatelce částku 106 666 Kč s příslušenstvím (I. výrok), druhé stěžovatelce částku 26 666 Kč s příslušenstvím (II. výrok) a nahradit každé z nich náklady řízení (III. a IV. výrok). Vzal za prokázané, že vedlejší účastnice ve vymezeném období užívala předmětné nemovitosti nad rámec svého spoluvlastnického podílu, resp. v rozsahu spoluvlastnických podílů obou stěžovatelek, kterým vznikl v souladu s § 137 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. a § 1122 odst. 1 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. za uvedené období nárok na zaplacení finanční náhrady ve výši odvozené podle velikosti jejich spoluvlastnických podílů z obvyklé ceny za užívání předmětných nemovitostí. Námitku promlčení vznesenou vedlejší účastnicí neshledal důvodnou, protože nepovažoval uplatněný nárok za nárok z bezdůvodného obohacení, ale za nárok na zaplacení náhrady, který je nárokem opírajícím se o uvedená ustanovení občanských zákoníků, přičemž nárok z bezdůvodného obohacení (mající subsidiární povahu) přichází do úvahy jen tam, kde nárok nelze dovodit z jiného právního titulu [s odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2006 sp. zn. II. ÚS 471/05 (N 43/40 SbNU 355) a ze dne 10. 3. 2011 sp. zn. II. ÚS 2919/10 (N 40/60 SbNU 477)]. Obvodní soud uzavřel, že v takovém případě se uplatní obecná tříletá promlčecí doba (správně „lhůta“), která do podání žaloby neuplynula.

4. Proti rozsudku obvodního soudu podala vedlejší účastnice odvolání, na jehož základě městský soud rozsudkem ze dne 31. 1. 2017 č. j. 12 Co 363/2016-106 změnil rozsudek obvodního soudu v I. výroku tak, že žalobu, aby vedlejší účastnice byla uznána povinnou zaplatit první stěžovatelce částku 31 139,12 Kč s příslušenstvím, zamítl, jinak ho potvrdil (I. výrok), ve II. výroku ho změnil tak, že zamítl žalobu, aby vedlejší účastnice byla uznána povinnou zaplatit druhé stěžovatelce částku 7 784,28 Kč s příslušenstvím, jinak ho potvrdil (II. výrok) a rozhodl o povinnosti vedlejší účastnice zaplatit každé ze stěžovatelek náklady řízení před soudy obou stupňů (III. a IV. výrok). Částečné zamítnutí žaloby se týkalo období předcházejícího dvěma letům před zahájením řízení, tj. období od 1. 1. 2013 do 22. 12. 2013, a to právě s poukazem na vznesenou námitku promlčení. Městský soud, na rozdíl od obvodního soudu, posoudil vymáhaný nárok jako nárok na vydání bezdůvodného obohacení a na jeho promlčení aplikoval dvouletou promlčecí lhůtu. Uvedl, že postup podle § 137 odst. 1 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., resp. § 1122 odst. 1 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. přichází v úvahu pouze tehdy, jestliže došlo k omezení spoluvlastnického práva právem aprobovaným způsobem, a to dohodou, rozhodnutím většiny či rozhodnutím soudu. O takovou situaci v této věci nejde, k omezení spoluvlastnického práva stěžovatelek došlo bez dohody či rozhodnutí většiny, tedy svévolným jednáním vedlejší účastnice a za takové situace vzniká spoluvlastníku vyloučenému z užívání nárok na vydání bezdůvodného obohacení podle § 451 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., resp. § 2291 (sic! – pozn. red.) a násl. občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. Městský soud přitom vyšel z judikatury Nejvyššího soudu, např. z rozsudku ze dne 13. 1. 2016 sp. zn. 22 Cdo 3983/2015, jakož i z rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2012 sp. zn. 31 Cdo 503/2011.

5. V průběhu řízení o ústavní stížnosti sdělila vedlejší účastnice Ústavnímu soudu, že proti rozsudku městského soudu podala dovolání. Toto dovolání Nejvyšší soud usnesením ze dne 19. 6. 2018 č. j. 26 Cdo 2116/2017-144 odmítl pro jeho nepřipustnost – vůči první stěžovatelce proto, že dovoláním zpochybněné závěry odvolacího soudu jsou v souladu s judikaturou dovolacího soudu, od níž není důvod se odchýlit, vůči druhé stěžovatelce proto, že směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, jehož dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč.

II.

Argumentace stěžovatelek

6. Stěžovatelky společnou ústavní stížností, byť každá z nich se vymezila proti výrokům rozsudku městského soudu jí se týkajícím (po stručné rekapitulaci vývoje soudního sporu), vytkly městskému soudu, že ač upozoroval konflikt mezi právními závěry Nejvyššího soudu a Ústavního soudu o povaze vymáhaného nároku a v navazující otázce délky promlčecí lhůty, vyšel ve svém rozhodnutí jednoduše z judikatury Nejvyššího soudu, aniž by se jakkoli zabýval argumentací Ústavního soudu obsaženou

zejména v nálezech sp. zn. II. ÚS 471/05 a sp. zn. II. ÚS 2919/10 (oba viz výše), natož aby příslušným způsobem vysvětlil, z jakého důvodu ji nepovažuje za relevantní.

7. V další části ústavní stížnosti stěžovatelky vyjádřily přesvědčení, že nejprůběhavějším způsobem odůvodnění jejich ústavní stížnosti je citace ze zmíněných nálezů Ústavního soudu, které dle jejich názoru dodnes nebyly překonány a jejichž obsahem se řídily v okamžiku zahájení soudního řízení v pevné víře v platnost ustanovení čl. 1 odst. 1 Ústavy a v autoritu Ústavního soudu jako vrcholu soudní soustavy státu. Avizovaný záměr naplnily přepisem části právní věty nálezu sp. zn. II. ÚS 471/05 a bodů 9 až 13 nálezu sp. zn. II. ÚS 2919/10 s výslovnými odkazy na jimi použitý pramen (Automatizovaný systém právních informací).

III.

Potřeba předložení otázky k posouzení plénu

8. Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2006 sp. zn. II. ÚS 471/05 (N 43/40 SbNU 355) byl publikován s právní větou (resp. její částí): „Ústavní soud nesdílí názor odvolacího soudu, že plnění za užívání předmětu podílového spoluvlastnictví podílovým spoluvlastníkem nad rámec jeho spoluvlastnického podílu na společné věci je plněním bez právního důvodu, a tedy bezdůvodným obohacením. Bezdůvodné obohacení má povahu subsidiární a přichází do úvahy jen tam, kde nárok nelze odvodit z jiného právního titulu. Pokud se podílový spoluvlastník domáhá náhrady vůči druhému podílovému spoluvlastníkovi z toho důvodu, že užívá společnou věc nad rámec svého podílu na společné věci bez dohody s ním, jde o nárok, který se opírá o zákonné ustanovení § 137 odst. 1 občanského zákoníku, ze kterého vyplývá, v jakém rozsahu se ten který podílový spoluvlastník podílí na právech a povinnostech vyplývajících ze spoluvlastnictví ke společné věci. Nárok, který se opírá o zákonné ustanovení, nemůže být nárokem bezdůvodným ve smyslu ustanovení občanského zákoníku o bezdůvodném obohacení. Ustanovení o bezdůvodném obohacení mají povahu kogentní, a nelze je proto nepřipustným způsobem extenzivně vykládat. Takový výklad se dostává do extrémního rozporu se smyslem a účelem těchto ustanovení. Ústavní soud již v minulosti dovodil, že výklad jednoduchého práva, který je v extrémním rozporu s kogentním ustanovením zákona, znamená porušení práva na spravedlivý proces.“

9. Ve věci vedené pod sp. zn. I. ÚS 383/05 Ústavní soud posuzoval vztah mezi spoluvlastnicemi v situaci, kdy menšinová spoluvlastnice přenechala společnou věc bez souhlasu většinové spoluvlastnice třetí osobě do nájmu. V odůvodnění nálezu ze dne 10. 10. 2007 sp. zn. I. ÚS 383/05 (N 156/47 SbNU 35) uvedl: „Z ustálené judikatury obecných soudů, kterou Ústavní soud z hlediska ústavněprávního aprobuje, plyne, že v případě, že spoluvlastník neužívá (nemůže užívat) společnou věc v rozsahu odpovídajícím jeho spoluvlastnickému podílu, aniž by mezi ním a druhým spoluvlastníkem (ostatními spoluvlastníky) byla uzavřena nájemní či jiná smlouva, spočívá (bezdůvodné) obohacení druhého spoluvlastníka (ostatních spoluvlastníků) v užívání většího rozsahu předmětu spoluvlastnictví (než který odpovídá jeho spoluvlastnickému podílu) bez placení úhrady za užívání tohoto podílu. Vzhledem k tomu, že spoluvlastník, který takto věc nad rozsah svého spoluvlastnického podílu užívá, není schopen takto spotřebované plnění v podobě výkonu práva nájmu vrátit, musí poskytnout druhému spoluvlastníku peněžitou náhradu jako ekonomickou protihodnotu toho, co nemůže být vydáno. Podle § 458 odst. 1 občanského zákoníku musí být vydáno vše, co bylo nabyto bezdůvodným obohacením. Není-li to dobře možné, zejména proto, že obohacení záleželo ve výkonech, musí být poskytnuta peněžitá náhrada (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2616/99, 22 Cdo 1095/2001, 33 Odo 778/2005, nebo i rozhodnutí odvolacího soudu v dané věci).“ S konstrukcí bezdůvodného obohacení se Ústavní soud ztotožnil ve věci sp. zn. IV. ÚS 3778/17, v níž usnesením ze dne 29. 5. 2018 (dostupné na <http://nalus.usoud.cz>) odmítl pro zjevnou neopodstatněnost ústavní stížnost proti rozhodnutím obecných soudů přiznávajícím žalobkyni nárok na vydání bezdůvodného obohacení vůči dalším podílovým spoluvlastníkům užívajícím společnou nemovitost nad rámec svých spoluvlastnických podílů.

10. V nálezu ze dne 10. 3. 2011 sp. zn. II. ÚS 2919/10 Ústavní soud konstatoval, že se objevily v právní praxi různé interpretace závěrů nálezu sp. zn. II. ÚS 471/05, a to v souvislosti s nálezem

sp. zn. I. ÚS 383/05, a potvrdil závěry nálezu sp. zn. II. ÚS 471/05 s tím, že odlišný názor v nálezu sp. zn. I. ÚS 383/05 vyplýval z odlišné situace v dané věci (neplatnost nájemní smlouvy uzavřené mezi nájemcem a menšinovým spoluvlastníkem a její důsledky pro účastníky smlouvy z hlediska věcné legitimity).

11. Rozdílnou judikaturní praxi bylo možné vysledovat také v rozhodování obecných soudů o vydání bezdůvodného obohacení vzniklého užíváním společné věci. Např. ve věci vedené u Okresního soudu Brno-venkov pod sp. zn. 7 C 62/2004 Krajský soud v Brně (dále jen „krajský soud“) změnil svůj původní právní názor, který zaujal v předchozím rozhodnutí v této věci, a nově věc v rozsudku ze dne 5. 5. 2010 č. j. 16 Co 425/2008-129 posoudil podle právního názoru vyjádřeného v nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 471/05. Proti rozsudku krajského soudu bylo podáno dovolání, a protože senát Nejvyššího soudu 22 Cdo, který ho měl podle rozvrhu práce projednat a rozhodnout o něm, dospěl k odlišnému právnímu názoru od toho, jenž byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2004 sp. zn. 22 Cdo 2624/2003, podle kterého bezdůvodné obohacení podílového spoluvlastníka užívajícího věc nad rozsah svého spoluvlastnického podílu vzniká bez ohledu na to, zda o takovém užívání rozhodla většina spoluvlastníků počítaná podle velikosti jejich spoluvlastnických podílů nebo užívání bylo upraveno dohodou spoluvlastníků nebo o užívání rozhodl soud, nevyplyvá-li ovšem z dohody spoluvlastníků něco jiného (např. že si za užívání nad rámec odpovídající spoluvlastnickému podílu nebudou nic hradit), rozhodl o postoupení věci [podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)] velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Po projednání přijal velký senát závěry formulované v právní větě rozsudku ze dne 10. 10. 2012 sp. zn. 31 Cdo 503/2011 (rozsudek byl publikován pod č. 17/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek): „Užívá-li spoluvlastník bez právního důvodu (zejména bez rozhodnutí většiny spoluvlastníků nebo bez dohody spoluvlastníků anebo bez rozhodnutí soudu) společnou věc nad rámec svého spoluvlastnického podílu, je povinen vydat to, oč se takovým užíváním obohatil, ostatním spoluvlastníkům podle pravidel o vydání bezdůvodného obohacení (§ 451 a násl. obč. zák.).“ V odůvodnění kromě jiného připomenul, že již v rozsudku ze dne 12. 8. 2009 sp. zn. 28 Cdo 75/2009 Nejvyšší soud upozornil na nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2006 sp. zn. II. ÚS 471/05, avšak vzápětí konstatoval, že v pozdějším nálezu ze dne 10. 10. 2007 sp. zn. I. ÚS 383/05 „Ústavní soud zcela potvrdil správnost právního posouzení obdobných nároků tak, jak je dosahováno na půdě Nejvyššího soudu, když uvedl, že z hlediska ústavněprávního aprobejuje judikaturu obecných soudů, z níž plyne, že v případě, že spoluvlastník neužívá (nemůže užívat) společnou věc v rozsahu odpovídajícím jeho spoluvlastnickému podílu, aniž by mezi ním a druhým spoluvlastníkem (ostatními spoluvlastníky) byla uzavřena nájemní či jiná smlouva, spočívá (bezdůvodné) obohacení druhého spoluvlastníka (ostatních spoluvlastníků) v užívání většího rozsahu předmětu spoluvlastnictví (než který odpovídá jeho spoluvlastnickému podílu) bez placení úhrady za užívání tohoto podílu“. Po přijetí rozsudku lze sledovat, že judikatura Nejvyššího soudu je v uvedené věci konstantní [srov. např. usnesení ze dne 19. 2. 2015 sp. zn. 28 Cdo 4162/2014, usnesení ze dne 7. 10. 2015 sp. zn. 28 Cdo 1602/2015, rozsudek ze dne 13. 1. 2016 sp. zn. 22 Cdo 3983/2015, usnesení ze dne 29. 3. 2016 sp. zn. 28 Cdo 5269/2014, usnesení ze dne 4. 7. 2016 sp. zn. 28 Cdo 1331/2016, usnesení ze dne 11. 10. 2017 sp. zn. 28 Cdo 3259/2017, usnesení ze dne 30. 5. 2018 sp. zn. 22 Cdo 6104/2017 – pozn. toto usnesení je napadeno ústavní stížností vedenou pod sp. zn. III. ÚS 2761/18; přiměřeně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2013 sp. zn. 28 Cdo 3762/2011, proti němuž podanou ústavní stížnost Ústavní soud usnesením ze dne 13. 6. 2013 sp. zn. III. ÚS 1275/13 (v SbNU nepublikováno, dostupné na <http://nalus.usoud.cz>) jako zjevně neopodstatněnou odmítl].

12. Třetí senát Ústavního soudu, rozhodující v této věci, dospěl k právnímu názoru, který se odchyluje od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu sp. zn. II. ÚS 471/05, proto se v souladu s § 23 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, obrátil na plénium s návrhem na zaujetí ve výroku uvedeného stanoviska. Otázka, na kterou je třeba s ohledem na zmíněnou diformitu odpovědět, zní: Užívá-li podílový spoluvlastník bez právního důvodu společnou věc nad rozsah odpovídající jeho spoluvlastnickému podílu, má druhý spoluvlastník nárok na vydání bezdůvodného obohacení, nebo má nárok, který se opírá o příslušné zákonné ustanovení, z něhož vyplývá rozsah, v jakém se podíloví spoluvlastníci podílejí na právech a povinnostech plynoucích ze spoluvlastnictví ke společné věci?

IV.

Odůvodnění odchylného právního názoru předkládajícího senátu

13. Podstata problému spočívá v právní kvalifikaci nároku podílového spoluvlastníka na plnění vznikající v důsledku toho, že jiný spoluvlastník užívá společnou věc nad rámec svého podílu, která má vliv – mimo jiné – i na promlčení tohoto nároku.

14. Nachází-li se věc ve vlastnictví více subjektů, aniž by mezi ně byla rozdělena, jde o spoluvlastnictví. Množina spoluvlastnických vztahů je prvkem systému vytvářeného vlastnickými vztahy obecně, přičemž současně představuje na nižší úrovni zvláštní systém, jehož prvky jsou jednotlivé druhy spoluvlastnických vztahů. U každého spoluvlastnického vztahu lze rozlišit důsledky plurality subjektů, a to jak ve vztazích vznikajících mezi samotnými spoluvlastníky (vnitřní vztahy), tak ve vztazích vznikajících mezi spoluvlastníky a třetími osobami (vnější vztahy). Pro vzájemnou relaci mezi spoluvlastníky je determinující základní povaha spoluvlastnického vztahu (podílové spoluvlastnictví, bezpodílové spoluvlastnictví), která určuje míru a způsob účasti spoluvlastníků na právech a povinnostech vyplývajících ze spoluvlastnictví; u podílového spoluvlastnictví je dále určující povaha (reálný podíl, ideální podíl) a velikost spoluvlastnického podílu. Pro vnější vztahy (týkající se společné věci) je především určující, že všichni spoluvlastníci se považují společně za jeden subjekt, a dále je relevantní právní úprava stanovící povahu společného vztahu vůči třetím osobám (dílní závazek nebo solidární závazek). U podílového spoluvlastnictví patří k vnějším vztahům i vztah mezi jedním spoluvlastníkem a třetími osobami, jehož nepřímým předmětem je spoluvlastnický podíl.

15. Pro odpověď na položenou otázku je rozhodná právní úprava vnitřního vzájemného vztahu mezi podílovými spoluvlastníky. Podle dikce § 137 odst. 1 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. spoluvlastnický podíl vyjadřoval míru, jakou se spoluvlastníci podílejí na právech a povinnostech vyplývajících ze spoluvlastnictví ke společné věci. Z povahy tohoto spoluvlastnického vztahu jako ideálního podílového spoluvlastnictví pak bylo zřejmé, že podíl nevymezoval určitou část společné věci, k níž by byl oprávněn spoluvlastník vykonávat své vlastnické právo, ale vymezil právní postavení spoluvlastníka k ostatním spoluvlastníkům, určoval, jak se spoluvlastníci podíleli na užitečných věcech, na nákladech atd. Obdobně tak stanoví § 1122 odst. 1 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. (s tím, že podíl vyjadřuje i míru účasti každého spoluvlastníka na vytváření společné vůle). Stejně tak lze dovodit, že spoluvlastnický podíl je rozhodný také pro rozsah užívání společné věci. Zatímco u reálného podílového spoluvlastnictví by charakter podílu přímo determinoval tu část společné věci, kterou je každý spoluvlastník oprávněn užívat, u ideálního spoluvlastnictví takové měřítko chybí. Proto u tohoto druhu spoluvlastnictví mohou spoluvlastníci užívat věc současně, užívání společné věci může být časově omezeno (např. tak, že konkrétní spoluvlastník je oprávněn výlučně užívat věc po určenou dobu), lze také „rozdělit“ společnou věc k užívání tak, že každý spoluvlastník (příp. někteří) může užívat určenou část společné věci. Lze uzavřít, že právo každého ze spoluvlastníků užívat společnou věc je omezeno stejným právem ostatních spoluvlastníků užívat společnou věc podle velikosti podílu.

16. Užívání společné věci může být *in concreto* určeno dohodou spoluvlastníků nebo jejich většinovým rozhodnutím (§ 139 odst. 2 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., § 1128 a násl. občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.) nebo též rozhodnutím soudu (§ 139 odst. 3 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., § 1139 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.). Na základě těchto právních skutečností může být některý ze spoluvlastníků z užívání společné věci zcela vyloučen, či může být oprávněn k užívání věci v rozsahu menším, než by korespondovalo s výší jeho podílu. V takovém případě však nedochází k užívání společné věci nad rámec spoluvlastnického podílu bez právního důvodu (bez spravedlivého důvodu – viz dikci občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.). Užívání společné věci však ani v tomto případě nemůže vyloučit právo spoluvlastníka na náhradu za to, že neužívá společnou věc v rozsahu odpovídajícím jeho spoluvlastnickému podílu. Náhrada se v tomto případě odvozuje od obecné úpravy náhrady za omezení vlastnického práva (čl. 11 odst. 4 Listiny) a lze ji dovodit též z § 137 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. či z § 1122 odst. 1 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.

17. Jiná situace nastává, užívá-li spoluvlastník společnou věc nad rámec svého podílu bez právního důvodu, eventuálně bez spravedlivého důvodu (bez dohody všech spoluvlastníků nebo bez závazného rozhodnutí většiny spoluvlastníků či bez rozhodnutí soudu). Má-li každý spoluvlastník právo k celé věci, je jeho právo omezeno stejným právem každého dalšího spoluvlastníka (např. § 1117 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.). To znamená, že spoluvlastník nemůže „bez dalšího“ užívat společnou věc nad rámec svého spoluvlastnického podílu, a to na úkor dalších spoluvlastníků; samotná existence spoluvlastnictví ke společné věci není právním důvodem k takovému užívání. Lze tedy uzavřít, že užívání společné věci nad rámec spoluvlastnického podílu představuje užívání cizí hodnoty, čímž (sc. přivlastňováním si užité hodnoty společné věci nad spoluvlastnický podíl) vzniká bezdůvodné obohacení. V režimu občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. šlo o bezdůvodné obohacení bez právního důvodu (§ 451 odst. 2), v režimu občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. jde o konkrétní skutkovou podstatu bezdůvodného obohacení (§ 2991 odst. 2).

V.

Závěr

18. Ze shora uvedených důvodů proto plénum Ústavního soudu dospělo k závěru, že vzhledem k omezení práva každého ze spoluvlastníků užívat společnou věc stejným právem ostatních spoluvlastníků podle velikosti podílu odpovídá právu vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny v ideálním podílovém spoluvlastnictví takový výklad úpravy obsažené v podústavních občanskoprávních předpisech, podle něhož užíváním společné věci spoluvlastníkem nad rozsah odpovídající jeho spoluvlastnickému podílu bez právního důvodu vzniká tomuto spoluvlastníku bezdůvodné obohacení.

Předseda Ústavního soudu:
JUDr. **Rychetský** v. r.

Vydává a tiskne: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, pošt. schr. 10, 149 01 Praha 415, telefon: 272 927 011, fax: 974 887 395 – **Redakce:** Ministerstvo vnitra, nám. Hrdinů 1634/3, pošt. schr. 155/SB, 140 21 Praha 4, telefon: 974 817 289, fax: 974 816 871 – **Administrace:** písemné objednávky předplatného, změny adres a počtu odebíraných výtisků – MORAVIAPRESS s. r. o., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, tel.: 516 205 175, e-mail: sbirky@moraviapress.cz. **Roční předplatné** se stanovuje za dodávku kompletního ročníku včetně rejstříku z předcházejícího roku a je od předplatitelů vybíráno formou záloh ve výši oznámené ve Sbírce zákonů. Závěrečné vyúčtování se provádí po dodání kompletního ročníku na základě počtu skutečně vydaných částek (první záloha na rok 2018 činí 6 000,- Kč) – Vychází podle potřeby – **Distribuce:** MORAVIAPRESS s. r. o., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, celoroční předplatné a objednávky jednotlivých částek (dobírky) – 516 205 175, objednávky – knihkupci – 516 205 175, e-mail – sbirky@moraviapress.cz, zelená linka – 800 100 314. **Internetová prodejna:** www.sbirkyzakonu.cz – **Drobný prodej** – **Brno:** Ing. Jiří Hrazdil, Vranovská 16, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Obchodní galerie IBC (2. patro), Příkop 6; **Cheb:** EFREX, s. r. o., Karlova 31; **Chomutov:** DDD Knihkupectví – Antikvariát, Ruská 85; **Kadaň:** Knihařství – Příbíkova, J. Švermy 14; **Liberec:** Podještědské knihkupectví, Moskevská 28; **Olomouc:** Zdeněk Chumchal – Knihkupectví Tycho, Ostružnická 3; **Pardubice:** ABONO s. r. o., Sportovců 1121; **Plzeň:** Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, nám. Českých bratří 8; **Praha 3:** Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Řipská 23; **Praha 4:** Tiskárna Ministerstva vnitra, Bartůňkova 4; **Praha 9:** DOVOZ TISKU SUWECO CZ, Klečákova 347; **Praha 10:** BMSS START, s. r. o., Vinohradská 190, MONITOR CZ, s. r. o., Třeboshtická 5, tel.: 283 872 605; **Ústí nad Labem:** PNS Grosso s. r. o., Havířská 327, tel.: 475 259 032, fax: 475 259 029, KARTOON, s. r. o., Klíšská 3392/37 – vazby sbírek tel. a fax: 475 501 773, e-mail: kartoon@kartoon.cz; **Zábřeh:** Mgr. Ivana Patková, Žižkova 45; **Žatec:** Jindřich Procházka, Bezděkov 89 – Vazby Sbírek, tel.: 415 712 904. **Distribuční podmínky předplatného:** jednotlivé částky jsou expedovány neprodleně po dodání z tiskárny. Objednávky nového předplatného jsou vyřizovány do 15 dnů a pravidelné dodávky jsou zahajovány od nejbližší částky po ověření úhrady předplatného nebo jeho zálohy. Částky vyšlé v době od zaevdování předplatného do jeho úhrady jsou doposílány jednorázově. Změny adres a počtu odebíraných výtisků jsou prováděny do 15 dnů. **Reklamace:** informace na tel. číslo 516 205 175. V písemném styku vždy uvádějte IČO (právnícká osoba), rodné číslo (fyzická osoba). **Podávání novinových zásilek** povoleno Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Jižní Morava Ředitelství v Brně č. j. P/2-4463/95 ze dne 8. 11. 1995.